

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

24. De tertio præcepto decalogi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

factum relaxare; & sic relaxat excommunicato factum iuramentum, in eius penam, 15. q. 6. c. nos Sanctorum, & c. iuratos
 Alter est, cum tale iuramentum factum est vi, aut metu, aut fraude alterius. Cum autem iuramentum non est in utilitate alterius factum, tunc ipsemet, qui iuravit, potest in id, quod aperte melius est, commutare: cum autem in utilitatem alterius est, non potest, sed quod promissit, tenetur implere, nisi ab altero acceptetur, ut diximus de voto. Confessarius autem ordinarius potest absolueri a peccatis contra iuramenta factis, non tamen absque aliquo privilegio iuramenti facti obligationem auferre. Hæc sunt, quæ maximè de iuramento spectant ad Confessarium; & etiam hæc sunt, per quæ hoc præceptum declaratur.

De tertio præcepto Decalogi.

CAPVT XXIV.

Tertium hoc præceptum habetur Exod. 20. in hæc verba, *Memento, ut diem Sabbati sanctifices:* unde communiter desumptum est carmen, *Sabbata sanctifices.*

Primum igitur, quid sit Sabbatum oportet exprimere. Si autem nomen attendamus, Sabbatum idem est, quod quies, ut Sabbatum non sit aliud, quam dies vacationis ab his operibus, in quibus homo se exercere solet, ut Dei operibus intendat. Dominus Deus hoc præceptum Sabbati primum per Moysen Indgæ dedit, eratque illa septimi dies, incipiendo a Dominica inclusivè.

Fuit autem eis hoc præceptum datum, ob tres causas. Prima est, ob memoriâ illius beneficii insignis, purâ, creationis. Sex enim diebus operatus est cuncta, & die septima quietavit ab omni opere facto: quam diem præcepit observandam Iudæis, ne tantum beneficium ab ipsorum mentibus excederet, & ne errore Gentilium tenerentur obsecrati, qui mundum creabant æternum.

Secunda causa fuit, ob figuram Christi Domini in lege prophetæ. Christus enim integro Sabbato quieturus erat per mortem in sepulchro: Ob id, Iudæi in figura Sabbato quiescebant ab omni opere non necessario vitæ.

Tertio, ad quietem corporum. Est enim homo animal mortale, cui vires deficiunt labore continuo, voluit Deus diem imponere, in quo homines, & iumenta quiescerent, laborique quieto vires reficerent. Aduerte tamen, quod quamvis Sab-

batum principali significatione illam diem septimam significet, tamen nomine eius comprehenduntur alia Iudaeorum festiuitates, quas Iudaei obseruare tenebatur: Ecclesia nostra modo post Christum etiam Sabbathum custodit, sed non die septimam, vt Iudaei, at octauam, quae Dominica dicitur. Ratio haec est, quia Iudaei non receperunt maius beneficium aliquod creatione, ob id, ipsum beneficium creationis ante omnia obseruabant. At Christiani, aliud maius beneficium receperunt, quod est recreationis, & redemptionis, quod consummatum est in resurrectione Christi facta octaua die, ob id die octauam, in huius tanti beneficii memoriam, obseruant, vocantque Dominicam, quia noster Dominus Christus in ipsa totum opus redemptionis perfecit. Est etiam alia causa huius nobis promissiones factae sunt regni caelestis, quales Iudaeis non erant factae. bona enim terrae illis promittebat Deus, & nobis bona caelestia. Cum autem ista perficienda sint octaua aetate mundi, qua generalis erit resurrectio, ob id ad promissionis commemorationem, nos diem octauum celebramus. Quamuis autem hoc festum praecipuum sit, tamen etiam nomine Sabbathi in hoc praecipuo alia festa intelliguntur, quae ab Ecclesia celebrantur, de quibus habetur vlti. c. de ferijs: quorum quaedam sunt obseruata in vniuersali Ecclesia de praecipuo, quaedam in particularibus Ecclesijs, ob peculiarem earum deuotionem. Sunt autem particularia, cum de praecipuo sunt ita obseruanda ab omnibus illius Ecclesiae, sicut festa vniuersalia ab omnibus. Ecce signum quid per Sabbathum intelligere oportet.

Aduertendum tamen, quod standum est consuetudini locorum circa quantitatem festi. Vbi enim consuetudo est celebrare festum a nocte diei praecedentis, ita obseruandum est, vbi autem a media nocte, similiter: vbi a diei principio, simulatione. Inquirendum tamen est modo, quo pacto sit festum sanctificandum: in cuius gratiam aduerte, festum posse sanctificari, & posse bene sanctificari. Ad sanctificandum duo sunt necessaria, vnum facere, ab altero abstinere. Quod faciendum est, id est sacrum audire, de quo dicemus in praecipuis Ecclesiae. Abstinentum autem est a duplici opere, & ab opere seruili, & ab opere ab Ecclesia prohibito.

Pro declaratione operis seruilis, aduerte, esse tria operum genera.

Quoddam est genus operum, quae dicuntur animae. Haec autem sunt opera, quae ipsius animae sunt; vt, intelligere, orare,

medi-

reditari, studere, videre: aut etiam ad talia animæ opera ordinantur, vt, disputare, docere, legere, scribere, pertinentia ad studium. Omnia etiam ista hoc comprehendimus, scilicet, opus animæ. Hæc opera non prohibentur in festo: vnde, licet studeat, legere publice, etiam pro pecunia, disputare, exhortari, & concionari: non enim talia prohibentur opera. Hinc fit, vt liceat aduocato studere in festo super lites, & quæ studet, scribere, & informare etiam iudices scripto, & propter pecuniam, quia sunt ista animi operâ ita Soro lib. 2. q. 4. ar. 4. & Nauar. c. 13. num. 12. Caiet. 22. q. 122. art. 4.

Alia sunt opera corporis, sed communia quidem omnibus esse, tam potentibus, quam ignobilibus, dominis, & famulis: vt, iter facere, venari, saltare, vti musicis instrumentis. Et hæc etiam non sunt prohibita in die festo. Vnde, licet iter facere, auditio tamen sacro, licet venari & alia huiusmodi facere. Tamen aduerte, eum venatio, & iter ex officio fit, ex se non licet, vt dicit Sylu. verb. venatio; & tamen cōsuetudo iam obtinens ita non esse illicita, & ita tenet Nauar. loco citato, quamuis perantia fiant. Licita etiâ sunt exercitia artium quarundâ: vt, gladiandi, saltandi, pulsandi instrumenta, licet pecunia fiant.

Tertia opera sunt, quæ ex se famulatum quendam habent, quo homo homini seruit, & famulatur: vt, suere, arare, & alia mechanica: & talia sunt prohibita, dicuntur; seruilia, quia ad famulatum quendam pertinent. Non licet igitur hæc opera exercere diebus festis. Atque hoc opus est seruire, à quo abstinendum est. Opus autem ab Ecclesia prohibitum, habetur c. i. de feriis, vbi quædam prohibentur operâ, quæ non omnino mechanica videntur.

Primum est, mercatus. Sunt autem tres mercatus.

Primus, qui bis in anno, aut ter singulis fit annis, dicuntur triennales: & hæc non sunt prohibita; aut si sunt, cōsuetudo obtinet, licitas esse diebus festis, nisi in aliquo loco cōsuetudo contrarium obtinuerit; dum tamen sacrum audiatur.

Secundus est mercatus, qui singulis fit hebdomadibus, & hoc non licet diebus festis, nisi in aliquo loco cōsuetudo contrarium obtinuerit.

Tertius mercatus est, emptiones, & venditiones particularum, quæ sunt quotidie, & hæc etiam prohibentur in isto seruire.

Secundum opus est placitum, id est, sententia ciuilis, & strepsudicialis Iudicium, & Notariorum, & aliorum in talibus.

iudicium concurrentiū, & hoc est prohibitum. Vnde nō licet iudicibus sententiam ferrē: imo in foro etiam exteriori, nulla est. Nec licet Notarijs scribere; nec ipsis transcribere scripturis. In quo maximē apparet Notariorum peccatū, qui seruant pro festis implere chartas, quas reliquis diebus in brevi notarunt. Nec licet dicta testium examinare, nisi ob necessitatem aliquā, putā, quia alio tempore commode testes, vel personae haberi non possunt. Licet autē iudicibus, ex concessione Pontificis, non omnibus, sed ruralibus, in diebus festis vi iudicio, quando homines illius pagi alijs diebus suis sunt operibus intenti, quae non possunt absque incommoditate dimittere. Nauarr. c. 19. num. 13.

Tertium est, sentētia mortis, aut in causa criminali: haec enim fieri nō potest, nisi vrgente necessitate, quia nō potest aliter cōmodē fieri: vt in belli tēpore fit, aut quando periculum est non exequendi iustitiam, nisi tunc sententia feratur.

Quartum est prohibitum iuramentum iudiciale: hoc enim non licet: imō nullum est in foro exteriori, cum in festo sumitur. Hoc opus igitur est, a quo abstinere debemus in die festo, illudq; sufficit ad festi sanctificationē. Ad bene autē sanctificandum, vltra hoc, aliud est necessarium, putā, vt qui est in mortali, tunc conteratur, & ad Dominū conuerti studeat: qui vero est in gratia, diuinæ vacet contemplationi, & bonis operibus, vterq; autē a nouo peccato abstinere. Aduerte tamen, quod homo tenetur sub mortali ad sanctificandum festū; sed non tenetur sub mortali ad bene sanctificandum: vnde, non est audiendus Scot. 3. sent. dist. 27. qui dicit, in die festo peccantē mortaliter, bis peccare, quia ratione temporis est nouum peccatum mortale, & necessaria est circumstantia cōfessionis. Similiter, cum, qui de peccato non conteritur, peccare mortaliter haec enim est falsum, nec vllō modo populo praedicandum. Licet enim grauius peccet, qui peccat in die festo, tamen nō est grauitas mortalis, nec circumstantia necessaria confessionis. Et ratio est, quia finis festorum est sanctitas ipsa, quomodo dicit Scotus. Ad finem autē nullus obligatur alia obligatione quam mediatorū. Non enim obligor ad carnis macerationem, quae finis est ieiunii, sed ad ipsum ieiunium. Ita solum obligor ad illa duo in festo praestanda, non ad finem, quamuis consilium sit optimum, omnia ista exequi in die festo. Vide Soto, & Nauarr. loco citato, & Caiet. verb. festū, qui nobiscum sentiunt.